

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 18. у Сомбору 30. Септембра 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно дваред: сваког 15. и последњег,
а Пријатељ србске младежи излази као додатак школскога Листа.
Цена е за оба Листа 4 Фор. на годину.

Србске народне школе пре десет година и данас.

II.

(Продуженѣ и свршетак.)

Као карактеристично споменути морам особито ово, што е мени у очи падало приликом визитација школских и што сам од многих учитеља и свештеника из разних крајева наших чуо.

Господин школски саветник Натошевић при полазенију школа и држану испита није еднако за председничким столом седио, него се понависти с децом бавио, између скамја ходио, и уз децу у скамје седао. Мажу и стидљиву децу милувао е руком по образу да их ослободи и охрабри, и деца су му се одма приволевала. Ободравао е децу непрестано да пазе, ко ће пре и болје погодити што их он пита. Најболју децу имао е обичај пољубити говорећи: „Тако ће вас сав свет пољубити ако добри будете и неможете пропасти, ма кое неволје дошле на вас.“ — Гдицад би пољубивши најболје у школи дете ово рекао: „Немам дара да ти дадем, него ћу те ево пољубити, да ме се сећаш докле год узживиш, и да свагда добар и честит будеш.“

После испита трудољубиве и ревностне учитеље похваљивао е рукујући се с њима и благодарећи им онде у школи јавно пред свима; препоручујући деци да их слушају, а скупљеним родитељима дечим и старешинама обштинским говорио е пред учитељима а за учитеља од прилике овако: „Учитељ е душевни отац ваше деце, од њега ће зави-

сити, да вам деца честити и срећни люди постану, па с тога, пазите га, и поштуйте, да му се мили то нѣгово свето али трудно и мучно дело сваки дан и свагда без престанка радити; невређайте учителя, немојте се за сваку маленкост на нѣга увређени наћи; плаћајте у напред њ на време што му се по закону пристои и то подпуно, па и примакните колко год више можете нѣговой маленој и худой платици, ер сами знате да е истина, што оно вели мудра она србска пословица: весело срдце куделю преде! —

Учителѣ е ободравао на рад говорећи: „Наш учительски рад е, рад любви и милости, па валя да нас любовь води у свему; заузимайте се с любви и самодреченѣм за благо невинне ове дечице, коју вам родители повераваю, да их воспитате и научите, да их честитим и валяним людма учините. Сетите се, да ће вас ови кад одрасту поштивати и пазити као свое најмилине, да ће вас и у крайной старости својой, кад ни пепела од вас већ више nebude било, благосиляти, и радостно сећати се свѣга детињства, своих добрих учителей и користних наука што су их у школи слушали, па ће тим радине и своју децу у школу слати, и сваком приликом се за школу и за учителѣ заузимати.“

Опустивши децу из школе, имао е обичай с старешинами местним прегледати целу сграду школску, те том приликом спазио е бистрим оком своим сваку па и најманю ману и недоскудицу, обавешћивао е люде у здравственом погледу, како валя школе и куће зидати; где е виђао да е нужно говорио е людма да се сложе па да ново школско здание подигну, да школу са другим разредом распростране, да јошт едну школу оснуо, да женску децу одлуче и за њи нову школу заведу, да уз ову отворе место за учительке ручних послова, да набаве за школу нуждне ствари, да оснуо завете за сиромашку децу, и да заведу недельне и шегртске школе. Уз то е свуда наговарао учителѣ на свиларство, челарство, вртарство, и воћарство, као изворе лепих прихода за њи и за сву обштину, и као веома користну науку за децу.

Где е знао да су валяни учителя, тамо е изчекивао са испитом, док се люди неискупе, и сам е свештенике и старешине у школу позивао. У школама где су учителя слаби, није толико марио да се много народа сакупи, и испит е с децом брзо прешао, а више се бавио са учителѣм учећи и показуюћи му, шта све има у будуће да чини. На неки ме-

сти дозивао е слабиег учителя у свой стан, и до полноћи провео е снѣме упућуюћи га и учећи, како има децу у науци вере у читаню и писаню и у другим предметима настављати. При испитима пазио е учителя с поштованѣм пред децом као старешину њиховога, а готово као и свога. Погрешке учительве у методу или у знаню ние исправљао јавно, но учителю лагано и неприметно дошаптао, и гледао да пред децом и людма покрие и забашури, говорећи: „Знам да то знате, то су ствари манѣ и лакше, хайде сада да вас я мало о чему другом питај!“ —

Но несамо пред децом, него и на само и пред старешинама духовним и светским учителя е одликовао, као господина и званичника, и тим е учинио, да су свештеници и државни званичници морално приморани били учителя с поштованѣм предусретати и тамо где то одпре ние у обичаю било.

Код обштинских и срезких начелништва много е приликом визитацие школске радио о поболшаню станя школског и учительског. Водио е учителѣ од места до места са собом на колима; посађивао их е с десна до себе, и ако се кои застидио ил рекао: казаће люди да сам неучтив, одговорио би му: „Вас треба деца и люди да поштую и уважаваю, па я им у томе пример даем.“ Нигда и ни у ком случаю ние се поносио ни гордио своим високим достојанством, нит е марио, да за ово знаю, него е учительима и свештеницима говорио: „Тим већма ће вас поштовати люди, кад виде и чую, да вас я отликуем и уважавам.“

Понижаваюћи се тако у хальинама државног великог отличия, кад му е кои свештеник ил учитель рекао, да бар због своих званичних хальина то нечини, одговорио е: „У оваким хальинама долазе вам понавѣше туђинци чиновници кои се на нашу школу и цркву и необзиру, и кои вас можда и презиру, па я хоћу у овом оделу да отдаем вама пристойну част пред светом, да сперем оно што они закаляю и да умем већма, све би могуће чинио, да ваше поштованѣ у народу узвисим и умножим, да учиним да вас и иноверци онако поштую и уважаваю, као што наш народ свуда њихове црквене и друге власти поштуе и сваку им част отдае.“

Особито е поштовао и уважавао наше свештенике. Њима е прво у кућу долазио и свртао; њи е приятельски молио и наводио да се за школу заузимаю, и да учителя као свог помоћника у делу просвећиваня и као млађега брата и друга

уважавао; себе в пред децом и пред народом правило мањим, да њи већма уздигне, и говорио им в обично: „Мене сад виде ова деца и люди, па ко зна кад ће опет, ал вас имам вазда пред собом, ви сте им апостоли и благовестници, ви сте им учители и старешине, вас ваља да они свагда поштују и високо цене и уважавају, па нека то и од мене виде.

Где га в недела затекла ишао в у цркву на ютреш и на Литургию и примајући нафору любиво в служећег свештеника у руку, што сада код наших капутлиа већ више ние у обичаю, и кад му в кои од другога свештеника застићен ово пребацивао, ил унапред га молио, да то нечини, одговорио би му смешећи се. „То ти чиним зато, да сам себе већма поштујеш!“ — Люди су се чудили и дивили овакој снисходљивости, и после његова пролазка свештенике свое, већма су уважавали него дотле. С тога су се и свештеници долазку његовом радовали, свесрдно га примали и многи од њи признавали, да им се чини, као да очевидни благослов Божий силази на село њихово кад овај Господин туда прође.

У овом времену, и у оваким поквареним околностима какве су у нас владале, где се, као што се јавно свуд говори, до скоро највеће светинџ, на велику срамоту и пропаст нашу, на неким известним местима за новац продаваху, и где в обичај ушло подмићиванџ непотизам и подкуљиванџ, — показао се господин школски саветник Натосевиџ као велики, над предразсудама времена и над собственною коришћу својом узвишени карактер. — Нема тога кои в у станю био нџга новцем ил ма каквим другим даром подмитити, подкупити, задобити, и навести, да уради што в неправо и по напредак школе и народа шкодљиво! — Напротив он в сам неподмитљив будући, указивао сваком учителю любов и помоћ без икаквих поклона, говорећи онима кои га тиме нудише: „Хулџ и ниткови чине за новце любов и дужност а не поштени люди!“ — Учителџ и приправнике позивао в да се у свакој невољи на нџга писмено обраћаю, и помагао в њима делом и саветом где в год могуће било.

Кад в пре неколико година путуюћи први пут званично по Бараньи наилазио на учителџ, што му — по обичаю од пређашњих времена уведеном, — пружаху петицу или десетницу у руке, с речма: „то в тако од прошастих времена уобичајно“; он им в новце силом враћао и говорио: „Зар ви од те ваше худе и јадне платице мени да дасте, кои имам од

царства три и пет пута већу плату него ви, и имам помоћи од отца мога колико год ми треба; сакрите се од стида што хтедoste да ме подмитите, и реците сваком, да се нико неусуди то чинити. Да сам и новаца хтео, не би оставио свој лекарски посао, кои ми е дваред више доносио. Нетребају мени ваши новци, та я сам се зато овога посла прихватио, да школу нашу подигнем, и да вама учительима бољу плату изградим ако узмогу, а не да я од вас чупам и одадирем. Са удивленѣм приповедали су мени после и казивали ово учительи Бараньски, и едан старац са сузним очима овако рече: „Ево я служим као учитель већ 54 године, и за то време многи е и многи иншпектор и надзиратель по школама ходио, али оваковог јошт видио нисам. Ей, камо срећа, да су нам увек овакви долазили, и да су овако с нама поступали, другачије би нам сада школе стаяле, и другачији би люди били ми учительи!“

После сваке иншпекције школске а и иначе у свакој прилици, чинио е Господин Натосевић предлоге правительству, и по тима предлозима многа е наредба издата, која на благо школа и на прави напредак нашега народа смера. У след таквих предлога подигнута су на многим местима лепа школска здания и станови учительски; школске собе разсветлѣне су и разширене; деца иду више и уредније у школу, и болѣ су с' књигама снабдевена, заведени су на више места фондови ради овога, и покланяла е пређашња бечка влада толико књига, да е готово свуда половина ил најманѣ трећина деце, све школске књиге што се у првом другом и трећем разреду употребљују, на дар бесплатно добијало; отворено е више нових и неколико женских школа; заведене су на неким местима ручне женске раднѣ; подигнуте су у Новом Саду две главне нормалне школе са четири разреда, една мужка а друга женска; заведене су такође главне основне школе у Вршцу и у Кикинди; издата е заповест да се школски вођњаци заседе свуда, и више отреситих учителя заузимаху се како за вођарство тако и за свиларство и челарство; начинѣне су скоро свуда школске фасиве, и тим е обстанак постоећих школа наших за навек обезбеђен; учительски положај, — ако и незнатно, ипак у колико е према околностима за први мах могуће било, — побольшан е; плате су уредније пошле, и на неки мести знатно су порасле; учительи су морали набавити потребне методичне књиге, научили су и уче све болѣ разумнији метод ученија свију за основне школе прописаних предме-

та; общине су морале за школу набавити пуждне штице, библицне иконе, слике за науку гледаня, рачуналке, мапе, и књиге школске и спомоћне; тиме е положен темелъ школским библиотекама, коє се где су год валяни учители и директори, хвала Богу већ и отвораю.

По неуморном настояваню Господина Натошевића постао е школски лист, кои ево већ девета година како излази, и учителяма и народу нашем добру науку доноси; већи део валяних педагогичних, и забавнопоучних чланака у листу том израдио е први основатељ нѣгов, и ради неуморно и данас.

Исто тако ради он већ шестнајст година на пољу књижевности наше у Седмици, Дневнику, Лѣтопису Путнику, у Календарима у Даници, Матици Застави и. т. д. — пишући чланке и учећи народ наш користним наукама, и упућујући га како ће се од пропасти сачувати и у напредак поћи.

Он е устмено и писмено предлагао, да се од кикиндске реалке начини економска школа, да се у Сентомашу и у Жаблю оснує землѣдѣлска школа; у последнѣ време све е око тога настоявао, како би се у селима и дољноземским землѣдѣлским варошима најстарји разред школски у чисто землѣдѣлску школу претворно, и у разговору са познаницима своима жалио е, што нив могао досада тим своим предлогом продрети бар само на едном едином месту, да се люди наши наочигледно осведоче о великој користи, коју би ова школа нашем занемареном и запушеном али добром и честитом народу доносити могла. Такође е предлагао да се уз реалке, што се по нашим местима заведоше, додаду трговачке и занатлиске школе, и надати се, да ће се ове, док ствар мало болѣ сазре, доиста и отворити. Јошт е он говорио и писао противу зла што нас тлаче у свима словима нашег дружевнога живота, противу пиянства и штрике, против глобленя вараня и пропаданя народног.

Настояванѣм госп. школског Саветника штампано е више иконица и књижица за мале премие добрим ученицима; он е препоручивао свуда да се заведу велике премие за подстицањ деце у учено; нѣговим старанѣм заведен е у Сомбору фонд школскога листа с капиталом сад већ преко 3000 фр. и предан е Сомборској црквеној общини на руковањ и приплод; о трошку тога фонда издаю се добре књиге за учитель и родитељ, за децу и народ; уз то е заведен и фонд за учительске сироте, кои ако е и премален још за сада, ал

ће бити временом већи ако Бог да; заведени су местни школски фондови у гдекоим обштинама и лепо напредую. — По пѣговом упућиваню свуда е примљен за школског патрона св. Сава и слави се с великом свечаношћу у цркви и у школи. — Заведени су напоследку и учительски зборови, и покренут е говор о учительским пензијама, и биће по времену зацело и овај фонд заведен, док се само учитељи свойски овога прихвате.

Ј сам описао овде, у колико ми е познато, станѣ садашнѣ наших народних школа и казао сам шта е за њи и за народ наш учинио Госп. школски Саветник Патошевић. Али још неспоменух досада, у каквом е станю сада наша србска препарандија у Сомбору и ели я за ню што учинио врстни и честити овај наш Родолюб? Ест, доиста есте, и што е он ту учинио, то прећутати никако несмем, ер кад би я то прећутао и затајо, морала би проговорити красна ова страда приправничка на сред Сомбора, у којој ово пишем, морали би ме на одговор позвати сви поштени Србљи, кой знаю каква е наша препарандија била пре десет и пре петнајст година, и каква е она сада!

Препарандија Србска стои сада у красном и укусно сазиданом зданию, кога е из темеля подигла врсна црквена обштина Сомборска, снабдѣвши о своје трошку са свима опремама школске аудиторие библиотеку и канцеларию, тако да да нас на овој страни ни една наша већа школа овако лепо смештена и намештена ние. Препарандија е наша у унутрашности својој сасвим преображена по начину најболѣх овостручних иностраних завода и према нашим потребама и околностима, по плану кога е Госп. школски Саветник наш у начелима предложио, а висока влада земальска одобрила. По пѣговом упутству предае се сад у овом заводу катихетика, уче се библичне повести старог и новог завета, тумаченѣ неделних и презничних Евангелија и Апостола, Литургика, и Црквена Историја, а заповеђено е да се уче и жития светих. Поянѣ црквено учи се с највећом прилѣжношћу а учи га едан од најболѣх зналаца и вештака наших у тој струци. Педагогија се предае по најболѣм ауторима, и оснива на антропологији, психологији и етики. Учи се Историја педагогије и наука о устройству школа. Рукопис по коме се ово предае износи на шестдесет и више табака и справля се за печатню. Одма на почетку године 1858 заведен е у препарандији нашој нов ра-

зумни метод за све струке основних наука уз познаванѣ и употребленѣ школских књига, са практичном радњом у народној школи, што од дана на дан иде све лепше и савршене. Сад се у овом заводу предає свестрана економия, истина по-найвише само теоретично али ће одсад предавати се доста и практично. Рачуни се уче напамет и на табли у практичним примерима из економие, заната, трговине и домоводства. Заведено є хармонично поянѣ и певанѣ; практичне се обучава младеж у рисаню и красопису, и предає се гимнастика. —

Неуморном стараню Господина Натошевића найвише се има приписати што є плата учителя у Сомборском учительш-шту са 200, и 320 фр., подигнута на 800 фр. са чиме є живованѣ учителя барем док су у служби обезбеђено, а пре-нѣга мању су плату имали професори препарандски, него ма кои од пњихових ђака чим у звание ступи.

Данашњим даном имаде Србски учительскоприправнички завод више завета и заклада за учителѣ и за ученике. Сомборска црквена общтина дає у помоћ годишнѣ 300 фр., осим што у добром станю држи и оправља зданиє приправничког за-вода, и придодає сваке зиме 5 хвати огрева. Племенити В. Кикиндски Диштрикт дає 600 фр. годишнѣ на поболшанѣ пла-те учительске у овом заводу; и има више годишњих додата-ка на набавлянѣ учених средства и књига за библиотекуово-га завода.

За ово време, — основао є покойни владика Платон фонд за сиромашне а отличне приправнике у коме ће бити близо 20,000 фр. и из кога ће док є света и века многи србски приправници лепа благодѣяния примати за вечити спо-мен митроноснога дародавца и добротвора младежи наше.

По предлогу Господина школ. Советника, заповеђено є са највисшег места, да се и у Богословияма нашима нови больѣ метод учительски предає; Он є за време постојавшега вой-водства много радио око тога, да се заведе нова Препаран-дия у Пакрацу, и настояванѣм покойног владике Стефана Кра-гувића, устаовлѣн є тога ради код тамошнѣ консисторие фонд, у коме по чувеню до 40,000 фр. а. вр. имати мора. Али од како престаде Войводовина, запала є и ова ствар, а од како є Сабор последњи свршен, од то доба се за ню ви-ше никад ништа и нечує. Он є напоследку и на народном расправном Сабору од године 1865 школу нашу достойно за-

ступео и израдио, да се још една професорска катедра у Сомборској препарандији о трошку народног фонда, заведе.

Из свога овога што сам у овом чланку написао, сваки ће увидити моћи, да су школе наше за ових последњих десет година знаменито напред пошле. Учители старији покренули су се из невестног дремежа на бољи рад. Млађи учители, кои су за ово време из приправничког завода изишли прихватили су се својски посла свог. Цео народ наш, — код кога пред тим временом србска народна школа сав кредит изгубила беше, — познао је у школи праву усређитељку своје деце, пак се почео заузимати за ову школу, и сад већ редко је наћи туђинством опобна родитеља, кои би туђу школу србској предпостављао, кои би децу своју, из суете или занешености, пре у туђу школу шилио, док најпре србску свршила нису. Обштине наше увериле су се, па и сама племенита сремска жупанија јавно је у своим скупштинама изјавила, да школе наше под непосредном управом Господина Натошевића знатно напредоваху. Камо срећа, да је спасоносна управа та дуже трајала! У Срему, где је са укинућем Войводовине Србске, сав уплив овога мужа на управу школску јошт 1861. године престао, одма су нам основне школе опадати почеле, и још никакво немогу да се опораве и унапреде, при свем том што је тамо средина србства, и што је тамо управа жупанијска у рукама познатих србских родољуба, кои би радо и свесрдно школи нашој помоћи и хтели и могли, само кад би било вешта човека, кои би се код жупаније и код државне власти за школу нашу заузимао онако, као што је то школски Саветник Господин Натошевић чинио.

Баш кад сам овај чланак довршизао, стиже глас из Београда, да се обштеуважени Господин Др. Натошевић у Србију преселио, и да је тамо за привременог референта код Министарства Просвете наименован.

У колико нам је жао, што нас је Господин овај оставио, у толико нам се ваља радовати, што је у п'јму млада Кнежевина Србска добила чиновника способна, у школској управи искусна правична родољубива и енергична. Ја сам уверен, да ће по његовим предлозима и под његовом управом школе наше у Србији скорим се преобразити на бољ и знаменито у напред поћи. С тога честитам високој влади србској на овом срећном избору, кои просвети оностраног народа нашег лепшу и сталнију будућност обећава.

Нама пак свима, кои смо као учители или управители школа србских на овој страни остали, нека пред очима буде свагда неуморна ревност нашег незаборављног Господина школског Саветника, и нека нас она, као каква звезда руководи на пољу обширног и велеважног рада нашег. На нама лежи дужност, да сачувамо красне оне добитке, које нам е Он за ово десетак година у школи нашој стекао; да вѣрно бдиво над васпитавањем и обучавањем младежи србске у духу свете православне вере и миле народности наше; да одржимо леп глас школи нашој код своих и код туђинаца; да се постарамо својски о просвећивању народа нашег у обштини, која нас издржава, да подпомажемо и читамо овај школски лист, у коме ће, и у будуће, наш обштелюбљни Саветник златним своим пером мудра своја упутства нама давати; да заводимо по свима местима недељне школе, читалишта и библиотеке; да приређујемо села и беседе, и да на овима држимо паметне договоре и разговоре о сачувању народа нашег од зала, која нас тлаче, о сачувању побожности и правствености, и о распрострањању просвете у народу нашем, о у савршавању земљоделства и радиности; едном речию о усрећењу народа нашег.

Тако делајући показаћемо, да смо и у школи и изван школе прави учители и родољубци; сачуваћемо и одржати школу нашу у добром стану, и учинићемо да се народу србска школа и србска книга омили, и да нам народ у свима својим разредима добро васпитан, родољубив и у сваком погледу ваљан постане.

Темель е свему овоме раду за последњих десет година код нас са преображањем србских народних основних школа положен. — На томе нам сада ваља далѣ радити својски у напредак, па благослов Божиј неће изостати!

Никола Ђ. Вукићевић.

Извештаи са учитељских зборована.

□. ИЗ ПОДУНАВЛЯ. Рано у јутру 11. Септембра у друштву с неколико пријатеља напредка школског, кренем се из негдашњег подунавске тврђнице Штиљановићеве а садашњег убавог села баранског Ерцег-Суљоша у Бранјин иначе Кишфалубу на први учитељски збор округа Сигетског. Време е било прекрасно. Пут нас е водио преко брда засађеног ви-

новом лозицом. До половине брда свуда смо наилазили на Србе православне вѣре, кои у своима виноградима бербу др- жаху, и нас путнике сладким грождем гостољубно нуђаху. По- певши се на највисши врх „венац“ представљаше се нашим очима са обадве стране прекрасна панорама, с десне стране сматрасмо највећу реку нашу Дунаво и преко њ равну Бачку, а с леве се простираше Мухачко полѣ, ово друго Косово, са убавим селима и варошицом Баном, где е баш тај дан годиш- њи пазар држан. Спустивши се с брда у долину, дођемо око 8 сати из јутра у село Бранџин, кое е за држанѣ овог учи- тельског збора одређено. Пошто одседнемо код свештеника местног, упутимо се у школу где ће се збор држати.

У место преч. протопресвитера Сигетског и окружног школског управителя Г. Драгутина Груића, председавао е на збору овом Господин Радослав Андрић парох Суљошки. На збору присутствовало е седам свештеника, шест старателя школских и 13 учитеља. (У целом округу има 15 учитеља). На нарочити позив г. окружног управителя и неколико местних управителя дошао е био као гост на овај збор и професор препарандије и уредник Школскога Листа Никола Ђ. Вукиће- вић, и по саизвољену целе дружине учествовао е у радњи овога збора. Такође опазисмо међу присутним гостима едног учитеља из Мухачког и едног из Будимског школског округа.

Прва седница започета е горепоменутог дана у 9 сати с призивањем св. Духа израженим у дивној оној духовној пѣсми нашој : „Царю небесный,“ коју збор умилно одпоја.

Преч. Г. Председник отвори седницу поздравивши сакуп- лѣну дружину кратком али егровитом беседом, и објавивши званично писмо гд. окружног управителя, коим се председа- ванѣ њѣму поверава. Затим наименуе одбор кои ће одредити што ће се у овом збору предузети. На предлог председников усвои одбор неколико важних предмета за расправљањ, а на- рочито имајући пред очима ту околност што многи између присутних учитеља препарандију учили нису, умоли одбор Г. Вукићевића да држи предаванѣ из едне од најваж- њих партија у Методу, а местни учитељ г. Петар Берић прими се да држи са ученицима своима предаванѣ за углед. Пошто се све ово утврди приступи се к делану, и то овим редом. —

Прво се предузме разговор о питању : Зашто народ наш слабо шалѣ децу у школу, и шта би имали чинити свештеници, учитељи и старатели, да се уредније и свесрдније школе походе ?

Мило ми е што признати морам, да е разговор о овом питању између присутних чланова врло лепо и паметно вођен. У колико сам ја схватио већина е признала да е народ наш у округу том добар, но да неувидља још корист од својих школа па понајвише зато децу нерадо и неуредно у школу шалѣ. Учитељи су се обећали, да ће се постарати од сада својски и марљиво децу обучавати у свима предметима а особито у црквеном појњу, на кое народ наш особито много важности полагае, и са чиме му се и школа и црква омилити може. Свештеници су дали уверењ да ће они како у цркви, тако и иначе при многостручном свом с народом саобраштају, особито на светой исповести и приликом светениа водике по домовима, родителѣ световати, да децу уредно у школу шалю, а старателѣ примили су за дужност, да попис небрежљивих родителѣ местном поглаварству сваког месеца предају, и да настоје, како би се оваки новчаном глобом приморали, да оно зарад васпитана своје деце чине, што им у најсветију дужност спада.

Пошто е разговор овај свршен и закљученѣ донешено, држао е г. професор Вукићевић предаванѣ из Метода учительског о том : „У чему се састоји преимућство начина ученија писанија и читанија над сричанѣм, и како се при помоћи науке гледанија држи са новодавшим у школу ученицима ручно и умно приправљанѣ за писанѣ и читанѣ. Предаванѣ ово трајло е више од два сата, и сви су слушателѣ за цело то време са задовољством слушали, и у даним приликама питања задавали о ономе што им се непонјатно ја немогуће бити чинило, на кое е питања поменути господин одговарао и дотичне о свему писитно обавешћивао. — Около едног сата седница се заврши поянѣм воскресног тропара петога гласа.

Затим е у гостионици држан обѣд, на коме е на обшту желю председавао најстари члан овога збора Господин Теодор Андрић учитель Качвалски, кои е јошт годиине 1814 препарандију свршио, и већ 54 године као учитель народу служи. При обѣду напијане су здравице понајвише у част преобразителю наших школа врстном Господину Дру Патошевићу, кога су тек у последнѣ време свештеници и учители Бараньски познати научили, и кои е своим човечним и спсходљивим поступанѣм, својом правичношћу и мудрим своим речма, у срдцима нјиховима себи највеће поштованѣ задобио.

После подне у три сата започне се друга седница е поянѣм Духовског Тропара. На овој седници држао е профе-

сор Вукићевић предавањ; „О учено писања и читаня“ показавши на више примера како се има поступати при учено писања малих рукописних писмена, при учено познавања свию осталих врста писмена, затим при спаяњу самогласа са сугласима и при читаваню е табле, са штица и из буквара, и напоследку како се вештабу букварци у списиваню речи по такту. У овом предаваню прошло е цело после подне до половине седмога часа, и тада се седница с поянѣм тропара светоме Отцу Нрколаю заврши.

Сутра дан 12. Септембра, отидемо сви у 6½ сати у цркву на јутренѣ. Црква е Брањинска мала али врло лепа, посвећена е св. Отцу Николаю. На престолу Матере Божије е ниже леве певнице опазио сам венац жита и евенчицу грожђа, што народ наш по стародревном обичаю, прво о жетви а друго о берби, приноси на дар и поставља у рукотворени храм онога од когга сва блага добиямо. Овај прости дар детиньске благодарности к' Отцу небесном веома ме е тронуо, и ја држим, да е дарак тай смиреных селяна пријатниј Господу Богу од многих сребрних и златних дарова, с којима богати варошани — гдешто не без суете и хвалисаниа — цркву красе. Јутренѣ е служио преч. госп. Јован Гойковић парох Болмански, а појали су наизменце господа Учители. Као на дан оддания Рождества Богородичнога појани су сѣдални, катавасия, и девета песма, и држано е велико славословие. Признати морам да отдавна нисам слушао оваке красне богомолѣ, као што ово јутренѣ беше. Служећи Свештеник изговарао е ектешије и возгласе јасно разумљиво и разговетно, а притом смерно и са страхом Божиим не брзајући и непрескачући, као што се то на жалост по многим већим нашим црквама и на саме празничне дане чини. Учители су читали и појали умилно и од свег срдца. Као што сам разумети могао овако се смерно и побожно одправља свако богослужение у црквама Будимске епархије, од како епархиом овом управља садашњи Преосвештени Владика Арсеније, когга свештенство тамошнѣ као свог Отца люби, и као ревностна, правична, мудра и истинно побожна Архипастира е похвалама преузноси.

После јутрениа држана е трећа седница збора на којој е учитељ местни госп. Петар Берић са неколико своих ученика практично показао, како се уче деца писати и читавати; затим е он исти ученицима своима приповедао едну библичну повест, и одма их е из истога предмета вешто испитао. По-

сле овога показивано е како се има учити рачун на памет од 1—10 и од 10—100, при чему е употребљивана рачунаљка, и саобштено е учитељима, како се ова справа као спомоћно средство при предавању рачуна употребљивати има. —

Пошто се деца одпусте, изнесе Господин Председник на тапет одбором усвојено питање: „Шта могу старатељи школски за благо школе урадити?“

Ово е питање разчлањивано нарочито због тога, да би присутни старатељи са својима дужностима упознали се, и надамо се да су они овом приликом, не само упознали се са тим дужностима, него да су понели с собом са овога збора и велико одушевљење, које им е за вршење многотрудне а почастне службе њихове необходимо нужно.

Још е разговарано о предмету: „Како би се плата учитеља и свештеника у Будимској епархији побољшати могла?“ Докле се о овом предмету већало, посети сјдницу збора Благородни Господин Франьо Семелић жупаниски велики судија, који од своје стране обећа, да ће сва могућа средства употребити, да се школске опреме и средства за обучавање у србским школама среза овог о трошку општинском набаве, да учитељи уредно плату добијају, и да деца тачно школу походе, позивајући управитеља школске, да њему писмено јаве за све школске потребе, а он ће настојавати да се ове подмире. Ове речи господина судије произвеле су дубоки утисак на све чланове збора, и закључено би, њему признавање и благодарност овога збора протоколарно изјавити. У колико е мени познато Господин Семелић е први судија у Угарској, који е србски учитељски збор своје посете и свога вниманја удостојио; ер досада неопоминем се да сам чуо, да е гдегод у Бачкој или у Банату који судија на учитељском збору био, и да се тако за нашу србску школу заузимао, као овај Господин. Нека му е дакле и у школском листу нашем од срца „хвала“ речено.

По одласку господина судије дође на ред питање: „Како би се могло стање старих и немоћних учитеља, и учитељских удовица и сирочади обезбедити?“ Почем ми учитељи имамо у Пешти фонд за пензију, у коме е на 30,000 форинти капитала; то е решено, да се из збора овог путем ч. консисторије умоли в. кр. угар. Министарство просвете да понови негдашњу правитељствену наредбу, по којој би сваки учитељ од дана наименовања свога у шест годишњих рокова своју једно годиш-

ню плату у тай пензиони фонд унети имао; од куда би по-
сле четрдесетогодишњѣ службе годишню, уложеном капиталу
равну, пензию примао, сирочад пак учитељска и удовице, као
и учитељи пре четрдесето годишњѣ службе пензионовани, при-
мали би половину пензије.

Напоследку путем ч. Консисторие умолѣно е високо пра-
вительство, да се закључи последнѣг расправног Сабора на-
шег, односно школе и народне просвете, што пре потврде и у
живот ступе. Јошт едно имаю са овога збора ваљано саобштити.
На предлог Преч. Г. окр. управителя одредила е висша власт,
да общине у Бараньи имаю свим учестницима зборова учи-
тељских бесплатан подвоз и дневнице од 80 нов. за време
збора и путованя давати.

Толико сам запамтио од раднѣ збора учитељског у Бра-
њину 11 и 12. Септембра држаног, и то ево саобштавам, а
надам се да ће се записник реченог збора послати, да га у
поштованом листу школском објавите, нека види србство да и Ба-
раньски свештеници и учитељи нису ради иза своје остале
браће изостати.

Остас ми још споменути, да сам при повратку мом са
ове учитељске скупштине кроз планину, надвирио се над уба-
ви предѣл „калуђере“ где е негда свето Аранђелски Мана-
стир „Браньин“ лежао, а сад се налази само у долини камен
од частне трапезе са малим гробљѣм, где се покојници не-
колико породица кишфалубских саранюю. Предел е овај врло
дивотан и у нѣму човек невољно мора се сетити на она вре-
мена кад е народ наш патећи се под турцима, и бѣжући од
њиховог суровог дивљачтва едино у своим светим црквама и
намастирима утѣхе и подпоре тражио и налазио. Као Србин
овде, на едном тако освећеном месту, помолим се Богу, да би
и наша тако названа образована класа из лавиринта грешних
и често незнабожких умишља вратила се духом у лоно свете
наше цркве, и да би са свештенством и учитељством сложено
подѣйствовала на просвећивањѣ доброг народа нашег у духу
свете вѣре и миле народности наше!

ИЗ ПАНЧЕВА. Овде е 4. Септембра држан, под пред-
седништвом Гд. окружног управителя Димитрија Чобића збор
учитељски, где су сви учитељи из целе панчевачке регименте
сакупљѣни били. — У овом збору рађено е о том: Како би
се могао основати фонд едан за учитељску мировину. — До-
конано е ово:

1-во. Да сваки учитељ, без разлике вере и народности може чланом истога фонда онда постати, кад се обвеже, да ће редовно свакога месеца, а почевши од 1. Окт. о. г. по 1 фр. а. вр. у исти фонд прилагати.

2-го. Кад се од веће власти штатути одобре и потврде, да онда сваки члан има 5 фр. а. вр. као ванредни прилог уложити.

3-ће. Да се умоле сл. общине да у помоћ овом племенитом заводу притеку, да се угледе на Сакулску и Идворску общину, које су нам на ову цел свака по 10 ланаца земљ обећале. — Слава им!! Оне пак общине, које немају толико земљ, да нам по 10 ланаца на ову цел жртвовати могу, умољне су да нам у готовом новцу накнаду у име земљ даду. —

4-то. Молиће се висна власт, да овоме добротворном фонду 1000 ланаца ритске земљ по вѣтину цену уступи; како би пре до цели доћи могли.

5-то Сваки нежењѣн учитељ, кад се женио буде, мора њгова супруга пре венчања 100 фр. а. вр. у исти фонд дати; како би и она право на мировину из истога фонда имала. Ако узима учитељску кћер има њгова супруга право на мировину и без овога улога.

6-то. Удовац учитељ кад се женио буде, мора њгова супруга половину или 50 фр. а. вр. у исти фонд приложити.

7-мо Фонд ће овај онда у живот ступити, кад на 40000 фр. готовине нарастио буде.

8-мо Мировина е систематично приређена. Од 10 година службована починѣ са 100 фр. а. вр. па до 300 фр. највише.

За штатуте примио се гд Чобић да их напише. А кад се потврде саобщитићу вам у свое време.

После овога е заключено: да се сваког месеца у свакој компанији, а сваког теченја школског у Баталиону зборови учитељски држе, где ће се прегледати рад из месечних зборова, а у месечним зборовима радиће се о напредку наших народних школа. Избрани су за ове зборове председници подпредседници и деловође. И ови су ишли са Господином Директором Њговом високородио Господину Пуковнику, да га моле, да ову ствар потпомогне! —

Само овако браћо сложно напред! Са оваком племенитом идејом и са оваким одушевленјем и заузиманјем, доћићемо до оне мете и цели к којој тежимо! — Покажимо дакле браћо

народу србском да знамо шта нам е позив, и да нам напредак наших народних школа на срцу лежи. А делаймо неморно на пољу просвете народне, ер ћемо само онда моћи се прави последоватељи србског просветитоља и првоучитеља св. Саве назвати.

Јован Илић
учитељ.

Школске вести.

ВЕЛИКА ДЕВОЈЧКА ШКОЛА. Браћа наша Чеси, после великог и озбиљног труда одржаше побѣду на пољу изображавања своје младежи, те сад већ код њи не само у основним школама, него и у реалкама и гимназијама учи се на народном езикy, а не искључиво на немачком. Особито се браћа наша у Ческој стараю о том, да им се кћери у духу народном и на материјм езикy уче. Осим многих обичних девојчких школа, основаше они недавно велику девојчку школу у Златноме Прагу. Ова школа смештена е у украсном зданию, и осветиће се свечано $\frac{7}{17}$ Октобра ове године. Слава браћи нашој Чехословенима, што се тако озбиљно стараю за просвету своих кћери! Ми им искрено честитамо на дан отварања њиховог овог новог и најважниег завода за васпитавањ и обучавањ цвета женске омладине, и желимо, да штомице прве велике девојчке школе Ческе, по времену на месту определена свог покажусе као достојне матере и васпитатељке синова, кои ће народ чески до највеће славе и ваљности подићи. У едно пак обзирајући се на наше потребе позивамо читатељ наше нека својски настоје у обштинама србским, да родители своју женску децу у школу точније шालу; да се подижу по свим већим обштинама школе учениа и радиности за девојчице, а у најотменјим местима напима да се припреме чине за подизањ и отварањ велике девојчке школе. — Време е већ крајнић да барем женску децу нашу од туђинских васпитатељних завода и од обезнарођениа посредством ових, чувамо; да кћери наше васпитавамо у духу наше народности, а да би то чинити могли дижимо школе и заводе за ученј и васпитавањ наше женске деце!

КАНОНИЧКА ПОСЕТА И ШКОЛА. У Мукачеву приликом каноничке визитацие држане 8. Септембра ове године посетио е епархијали архиврей преосв. г. Стефан Панковић тамошню руску народну школу, и испитивао е ученике и ученице особито у читаню и пояню црквеном, сам будући велики любитељ и зналац црквенога пѣния. Том приликом изявио е Архипастир овај своју радост и задовољство над успѣхом ученика, и покланяо е најбольима књиге и иконе. Затим е посмотрио станове учительске, и нови парохиялни дом. Сутра дан држао е он седницу у школском зданию, на којој е читан записник о станю цркве, парохие и доходака свештеничких. Том приликом наредио е исти Господин Епископ, да се девојчице у народной руској школи од дечака одделе, и да се у другој школској соби чрез девојчкo

учитеља обучавају, изјавивши да се општина има само за собу поставити, а сав остали трошак на издржавање школе и плаћање учитеља он ће из своје благајнице подмиривати.

НОВА ШКОЛСКА ЗДАНИЈА У ОДЕСИ. У Одеси је општина грађанска недавно закључила, да се о њеном трошку подигну три огромна и лепа здања за народне школе. Свако здање имаће велики врт, у коме ће се деца учити вртарству, и двориште са домаћим доводством за мустру, где ће се женска деца учити држању домаће живади, готовлењу масла, сира и. т. д. — Осим тога одески грађанин и шпекулант А. М. Бродској, поклонио је кућу у вредности од 25,000 рубаља, да се у њој смести нова една народна школа. — Ево врсна примера за углед србским богатим људма! Подијимо на све стране и ми школе, и то по преимућству основне србске мушке и женске школе; приносимо на то жртве, ко како може; плаћајмо добро народне учитеље, па ће нам се добри наш народ освестити и у напред поћи. Господо свештеници и народни учитељи, и ви уставне старешине по варошима и жупанијама гледајте, да у кругу деланја вашег, моћним својим упливом, имућније људе добротворима школским учините!

НОВА СРБСКА ШКОЛА. У Новом Сланкамену отворена је ове есени нова србска Школа. За учитеља од управе сл. Регименте петровградске наменован је Господин Цветко Поповић изучени сомборски приправник и бивши учитељ у Буковцу, Годишња учитељска плата у овој новоотвореној школи износи: 360 фор. а. вр. 6 хвата дрва, стан и врт кои заузима једно јутро земље.

ИЗБОР УЧИТЕЉА. Општина Румска приликом избора учитеља за своју главну и тривијалну школу, на прво место предложила је за учитеља IV. разреда досадашњег привременог учитеља у истом разреду Г. Арона Аршиновића; за учитеља III. разреда Госп. Стефана Милашиновића; за учитеља II. и I. разреда Госп. Димитрија Нешковића; а за учитеља једнокласне предградске школе у Старој Руми Господина Стефана Арсенивића. Надаје се да ће дотичне школске власти овај правични и непристрасти избор потврдити, и да ће изабрани овдје млади учитељи, као што су досада у наукама отликовали се, тако и од сад дужности свог звања савестно и са добрим успехом вршити, и тим поверењем честите општине Румске потпуно оправдати.

УПРАЗНЈЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА. У Меленачкој женској школи упразнјено је женско учитељско место; плата је: 500 фор. а. вр. слободан стан и за огрев нужна слама. Учевни језик је србски. Приправнице које ово звање желе добити имају молбеницу с крштеним писмом са сведочбама о свршеним наукама, о владанју и досадашњем службовању, ч. консисторији темишварској што пре поднети.

У Товаришеву у Бачкој упразнјено је звање учитеља женске школе, плата је: 105 фр. три четврти сесије земље; 25 пож. наполице; 1 мер. варива; 100 фунти меса. 40 фунти соли; 15 фунти свежа; 6 хвата дрва и слободан стан.

Општина србска у Дубици у Хватској недалеко од Јасеновца потребује учитеља који ће младеж србском језику и црквеном појано учити; плата је 17 фор. 50 нов. сваког месеца; осим тога слобод-

дан стан и на целу годину бхвати дрва. — Рок пријаве, последњи Септембер.

Ових дана публиковаше на добошу, кад варошке куће у Сомбору да е у Ср. Карловци упразнило место србскога учитеља. Овај начин објаве побудио е код овдашњег србског грађанства крајнић негодовањ, а код иновѣраца подсмех и ругањ. Тражели Карловчани на овај начин и свое немачке учитељ, или е то само ред отварања стечаева за србске учитељ, кои се ваљда тамо ниподашто држе? — Ако желе Карловчани и у обште сви Милитарци наши добити ваљаног приправника за учитеља, то нека објаве у јавним листовима србским, као што се то свуда у провинцијалу чини.

Н о в е к њ и г е.

* Од „Науке о васпитавању,“ коју пише врстни и неуморни књижевник наш госп. Др. Димитрије Матић изишао е на свет ових дана други део под насловом: „Васпитавањ мале деце.“ У овој књизи говори се о васпитану деце за првих шест година живота. Ми ю препоручуемо особито свима нашим свештеницима и учитељима, а преко њи родитељима, кои су ради малену децу своју сходно законима природе човечие одранити и ваљни правац дати развитку душевних и телесних снага њихових. Надамо се да ћемо скорим моћи о овом код нас у новие доба првом и особито важном делу обширне прозорити, а засада само толико велимо, да би желити било, да га сви родитељи, кои читати умею, помњиво и с расуђенјем проуче, а овим другима, кои нису читану вични, ваљало би да свештеници ил учитељи најглавније науке из овог дела популарним начином казую, те тако да се начела доброга васпитања распрострау по свима кућама нашим, по целом народу србском.

* У Загребу изишла е на свет: „Хисторија књижевности народа Хрватскога и Србскога написао В. Јагић помоћу југославенске академие знаности и умјтности. Књига прва. Старо доба.“ У овој књизи излаже се повест наше књижевности од седмога до конца четрнајстога века. Књига е с великом прилжношћу и дубоким историчким и старинарским знанјем веома вешто списана, и открива нам многе досада непознате или редко коме познате ствари из наше прошлости. Важно ово дело штампано е истина латинским словима, али се оно ипак тиче Србаља исто толико колико и хрвата, шта више рекла би да се у њој обширне и с већим заузимањем говори о књижевној радњи Србаља, кои с ћирилицом писаху, него о радњи осталих суплеменика наших. С тога би по све желити било да се ова честита књига и у источном делу народа нашег наиме код нас Србаља, како с ове тако и с оне стране Саве и Дунава, распростре. — Као што Гд. писац вели цело дело прорачувано е на три књиге: у другој књизи бити ће изложено средњ, а у трећој ново доба књижевности наше, а све три књиге састављаће едну целину с обштим насловом и с едном пагинациом. Прва књига износи 13 табака у великој осмини, штампана е чисто и угледним словима а цена јој е 1 ф.

20 нов. Господа учители барем по варошима нашима нека се ревностно заузму, па нека и ову ваљану књигу препоруче нашем читајућем свету. Нетреба нам гледати на злосрећну разлику у писменима, која нас још жалибоже од браће наше хрвата раздвaja, него читаймо и ми њихове и они наше књиге, кад и онако едан и исти език имамо. Само у слози има нам спаса, к њојзи нам дакле тежити, за њом чезнути, за њо нам се својски заузимати ваља!

О б я в а.

Код уредништва овога Листа могу се добити ове књиге: Библичне Повести Новога Завета у библичним речма од Н. Ђ. Вукићевића. Цена 30 нов.

Изяснение св. Литургије вечерња и Јутрeња од истога. Цена 36 нов.

Спомоћна књига за разясњавањ црквеног Појаня за учитељ и за младеж списао Н. Ђ. Вукићевић. Цена 36 нов.

Науке из св. Писма за наизуст ученј. Цена 10 нов.

Назначай женскињ по святой речи Божјој, од свештеника Богдана Кузмановића, — са сликом. Цена 50 нов.

Од ових књига на првом месту назначене Библичне Повести штапане су о трошку уредника овога листа, с' тога се на сваких десет екземплара дае едан на дар, а уз то јошт се на 25 екземплара дае на дар књига: Мисли о уређењу црквено просветних одношая Срба у Аустрји, која се иначе за 60 нов. а. вр. продае. Остале гореспоменуте књиге, што се овде налазе, есу своина фонда школскога листа, с тога молимо све пријатељ овога фонда, да се око распродавана постараю.

Уредништво „Школ. Листа.“

Оне читатељ наше, кои лист овај примаю а за њга још еднако дугую, умољамо поново да што пре предплату пошлю. Сад ће то најлакше сваки учинити моћи. Кој нам дугую и за ланьску годину, те такође позивамо, да се што пре отдуже, ер е томе већ крајнињ време. На жалост има много обштина и више манастира, кои нам како за ланьску, тако и за ову годину дугую; с тога смо принуђени опоменути, да се и овостручни дужници што скорис на дужност своју сете.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрие Вагнера.